

TACİRLİK MESLEĞİNE STANDARDİZASYON GETİRİLMESİ FİKRİ

“Rekabet kaliteyi artırır!”

Bu genel ifadenin doğruluğu, işletmeciliğin temel argümanı olan kârlılığın tesis edebilmesiyle mümkündür. Rekabet kaliteyi artırırken kaliteye bağlı olarak kârlılık da artmalıdır. İşte bu realite içinde ticaret yapmak anlamlı, tacirlik de itibarlı bir meslek haline gelmiş olacaktır.

Ülkemizdeki tacirlik mesleğinin en temel problemlerinden biri de haksız rekabete açık olması ve her geçen gün kârlılığının düşmesidir. Kârlılık düşünce, nihai noktada zarar söz konusu olup itibar da olumsuz etkilenmektedir. Oysa *“tacir itibarıyla müsemmadır”* .

- Özellikle 2000 yılından sonra yaşanan hızlı ekonomik değişimin de bir çıktısı olarak aynı iş koluna ait birçok işletme belli merkezlerde yoğunlaşmıştır. Bu yoğunlaşma optimal işletme büyüklüğünden haiz *“kümelenme”* olarak algılanmamalıdır. Tamamen realite dışıdır. Yatırım yeri fizibilitesi, yatırımın büyüklüğü (optimalite), demografik yapıyla direkt ilişkili talep eğilimi, istikrarlılık ve devamlılık, rekabeti olumsuz etkilememe, sosyal sorumluluk, kaliteli üretim ve hizmet gibi kârlılığa etki eden çağdaş normlara itibar edilmemektir.
- Bu günkü hâkim tablo; yatırımcıların sermayelerini koruyacak, kârlılıklarını sürdürebilir seviyede tutacak, haksız rekabete mahal vermeyecek kamusal önlemler ve yaptırımların mevcut olmadığı şeklinde özetlenebilir.
- Aynı iştegal konusuna sahip işletmelerin aynı bölgede yoğunlaşması her yönüyle sakıncalıyken bunu önleyecek, güçlü yaptırımlar ihtiva eden yasal altyapı mevcut değildir. Herkes istediği her işi *“tacir”* kimliğini kullanarak yapabilmektedir. Herkesin her an tacir olabileceği bir yapı mevcuttur.
- Bu gün AB Ülkelerinde ve diğer çağdaş ekonomilerde işletmecilik adına ciddi normlar belirlenmiş ve ısrarla da bu normlar uygulanmaktadır. Konunun anlaşılır olması bakımından örnekle devam edecek olursak; bir mahalde kaç tane lokanta işletmesine

ihtiyaç olduğu o mahalle ait bir takım kriterler göz önünde bulundurularak tespit edilir. Bu kriterler, demografik yapıdan tutunuz da o demografik yapının ekonomik profiline ve o mahalde gerçekleşen likit sirkülasyona kadar oldukça geniş bir yelpazede belirlenmektedir. O mahalle ilişkin kriterler, standartlar, belirlenirken, o mahalde işletme açacak tacir için de bir takım standartlar belirlenmiştir. Belirlenmiş standartlara sahip tacir, yine belirlenmiş standartlara sahip mahalde işletme açabilmektedir. O mahalde beş lokantaya ihtiyaç varsa bir başkasının açılmasına asla izin verilmemektedir. Şayet o mahalde bir lokanta açmak istiyorsanız, mevcutlardan birinin kapanmasını beklemekten ya da ihtiyaç olan başka mahallerde işletme açmak durumundasınızdır.

- Çağımızda birçok mal ve hizmette akredite olmuş standartlar öne çıkmakta, standardın kalite manasına geldiği vurgulanmaktadır. Standardize edilmiş mal ve hizmetlerin tesisi noktasında ciddi bir algı ve pazar da oluşmuşken, iktisadi hayatın temel taşı olan tacirlik mesleği için de bir takım standartların getirilmesini talep etmek oldukça makuldür. Her bir yumurtaya numara verilip takibinin yapılması standardize edilebilmişken, her bir büyükbaş ve/veya küçükbaş hayvanın kulağına küpe takıp da takibinin standardizasyonu gerekli görülmüşse, iş dünyamıza yön veren, kılcal ve ana damarlarını oluşturan tacirlik mesleğine de bir standart getirilmesi zorunluluktur.
- Dönemsel olarak bazı ürünlerin ticaretini yapmak kârlılık arz edebiliyor. İşte bu noktada daha çok kazanmak saikiyle ana iştigal konusu dışına çıkarak ve de ekseriyetle kayıt dışı olarak o alanlara girilmesi ve haksız rekabet yaratılması söz konusu olmaktadır. Daha somut bir örnek verecek olursak; ana iştigal konusu bakkalcılık olmasına rağmen, bakkal dükkânının bir köşesinde fındık-fıstık-buğday-zeytin vs. alım satımı yapılmakta olduğu görülebilmektedir. Bu absürt durum sadece fındık için değil birçok sektör için sorundur ve sorun olmaya devam etmektedir. Herkesin her işi yapabileme imkânına sahip olmasının “*ticaret serbesttir*” prensibiyle ilgisi yoktur. Herkes, ehil olduğu ve ehil olduğunu belgelendirdiği işi yapmalıdır.

- Tacirliđi standardize edecek ve feyiz alabileceğimiz yasal uygulamalarımız da mevcutken, konu sıcak gündemimize alınmalıdır. Mesleki Yeterlilikle ilgili kanun ve düzenlemeler tacirliğin standardizasyonu için feyiz olabilecek yasal alt yapılara örnek teşkil ederken, berberlik, eczacılık gibi meslek gruplarında işletme açabilmek için nasıl ki bir takım standartlar ve bu standartlara haiz olduklarını belgelendirmeleri icap etmekteyse, tacirlik için de benzer standartların belirlenip işletilmesi sağlanmalıdır. Yine bu günlerde kamuoyunda tartışmaya açılmış olan *“Perakende Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı Taslağı”* ve kuvvetle muhtemel çıkacak olan kanundan da feyiz alınarak tacirlik mesleğine de bir standardizasyon getirilmesi çalışmaları başlatılmalı, konu tartışmaya açılmalıdır.
- Daha da anlaşılır bir ifadeyle; tacirlik sertifikasyona tabi kılınmalıdır.
- Ne acıdır ki; bu ülkede birçok sektörün geçmişı batık işletmelerin hikâyeleriyle doludur. Hiç bir tacir, batırmak amacıyla işletme kurmaz. Kârlılık ve kalite prensibi, haksız rekabet sebebiyle bozulmuş olduğundan işletmelerin mukavemeti düşmekte, tacirlik mesleği de itibar kaybetmektedir. Yapılacak olan çok basittir; üreten, satan ve pazar ekonomisinin temelini teşkil eden tacirlik mesleği standardize edilmeli ve bu standardizasyon yasal zemine oturtulmalıdır.
- İşletmelerin zarar ederek iflas etmelerinin temelinde yatan faktörlerden biri *“yanlış yatırım yeri tercihleri”* dir. Yatırım yeri tercihlerinde standardizasyon bulunmaması rantablılık ilkesini de ortadan kaldırmaktadır. Zarar ederek iflas eden işletmelerin zararı sadece kendisine değildir işletmeyle ilişkisi olan kişi-kurum ve kuruluşların hepsine olumsuz etkileri söz konusudur.
- Bu gün tacirlik mesleği ve ticari faaliyetine dair güvenilir bir veri tabanı mevcut değildir. Güvenilir bir veri tabanının mevcudiyetiyle

hangi sektörlerde ve hangi mahallerde ne miktarda yatırımın kârlılığı artarken rekabetin bozulmayacağı belirlenebilmiş değildir. Yatırım kararlarına yön verecek bilimsel veriler mevcut değildir.

- Bir kentin hangi mahallinde hangi sektörde ve ne düzeyde yatırım yapılacağı il geneli için hazırlanacak “*Stratejik Ticari Planda*” yer almalı ve ticari işletme açılışına izin verecek merciler için bu plan belirleyici olmalıdır. Stratejik Ticari Plan’ın hazırlanması için teşekkül edecek komisyona bu gün 1,5 milyon üyeye sahip Türkiye genelindeki Oda ve Borsalar muhakkak dâhil edilmelidir.
- Stratejik Ticari Plan’a aykırı olarak kurulan ya da kurulmadan kayıt dışı olarak faaliyet gösterenlere Türk Ticaret Kanunu başta olmak üzere hazırlanacak diğer birincil ve ikincil mevzuatlarla ciddi cezai müeyyideler getirilmelidir. Stratejik Ticari Plan’a uygun olarak teşekkül etmeyecek işletmelerin bu tutumları cezai müeyyide gerektirecek cürüm olarak algılanmalı ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun “*Haksız Rekabet*” başlıklı Dördüncü Bölümü gereğince gerekli işlemler yapılmalıdır.
- Bunun yanında Stratejik Ticari Plan’a uygun olarak ve usulünce kurulmuş işletmelere destekler ve teşvikler söz konusu olmalı, kayıt dışılığı seçen ya da Stratejik Ticari Plan kapsamı dışında kalan kurulmuş işletmeler bu destek ve teşviklerden yararlandırılmamalıdır.
- Tüm bu uygulamalar sağlıklı ve sürekli denetimlerle mümkündür. İlgili bakanlık bu denetimleri bizzat yapabilirken denetim yapma yetkisini kısmen ya da tamamen İllerdeki Oda ve Borsalara devredebilir.

ÖZET

Dünya her alada standardizasyona giderken, AB uyum sürecindeki Türkiye'nin bu standart sürecinin dışında kalması elbette mümkün değildir.

AB Müktesebatına ilişkin başlıkların müzakere edildiği şu günler, çalışma hayatımıza dair köklü ve çağdaş standartlar getirilmesi için bir fırsattır da.

Perakende Ticaret Kanun Taslağından feyiz ve Türk Ticaret Kanunundan destek alınarak tacirlik mesleğine dair bir takım standartlar oluşturulması gerektiği kanaatineyiz.

Bu gün çalışma hayatımızın en büyük sorunu kayıt dışı istihdam ve üretimdir. Önüne gelen, istediği alanda tacir sıfatıyla faaliyet gösterebilme imkânına sahiptir. İşte bu imkân “serbest piyasa ekonomisi” olarak algılanmaktadır ki; esasen bu imkân serbest piyasa ekonomisini bozan, haksız rekabet yaratan ve ekonomik verileri olumsuz yönde etkileyen ana nedendir. Tacirlik mesleğine bir standart getirilmeli ve bu standarda uygulamada azami özen gösterilmelidir.